

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Mirosława Wysocka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. Sp. z o.o. w W.
przeciwko N. Sp. z o.o. Sp. Komandytowo-Akcyjnej z siedzibą w W. (poprzednio J.
Sp. z o.o. Sp. Komandytowo-Akcyjna w W.)
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 24 października 2019 r.,
zażalenia strony pozwanej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 3 lipca 2019 r., sygn. akt I AGa (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 marca 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) zasądził od pozwanej spółki J. w W. (obecnie spółka N. w W.), ponad kwotę 412 125,44 zł zasądzoną na rzecz P. sp. z o.o. w W. przez Sąd Okręgowy w W., dalszą kwotę 169 463,18 zł.

W skardze kasacyjnej wniesionej od tego wyroku w dniu 17 maja 2019 r. pozwana wniosła o zwolnienie od opłat sądowych, podając że znajduje się w stanie nadmiernego zadłużenia, nie ma środków pieniężnych na spłatę zobowiązań wynoszących 1 851 587,37 zł i chociaż rok obrotowy 2018 r. zakończyła zyskiem netto w kwocie 65 508,68 zł, to „bieżąca działalność na dzień 28 lutego 2019 r.

zakończyła się stratą w wysokości 113 168,02 zł”. Pozwana twierdziła ponadto, że nie ma majątku ruchomego ani nieruchomego, zdolności kredytowej ani innych możliwości uzyskania środków na uiszczenia opłaty od skargi. Na uzasadnienie wniosku pozwana złożyła bilans sporządzony za rok obrotowy 2018, bilans sporządzony ma dzień 28 lutego 2019 r. oraz wydruk z rachunku bankowego za kwiecień 2019 r., wykazujący brak środków na koncie.

Postanowieniem z dnia 3 czerwca 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił wniosek pozwanej o zwolnienie od opłat od skargi kasacyjnej, a następnie na skutek nieuiszczenia opłaty zaskarżonym obecnie postanowieniem z dnia 3 lipca 2019 r. odrzucił skargę kasacyjną. Sąd Apelacyjny ocenił, że pozwana nie wykazała trwałej niemożności uzyskania środków na uiszczenie opłaty sądowej, stanowiącej przewidzianą w art. 103 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych przesłankę przyznania zwolnienia od kosztów osobie prawnej. Sąd zauważył, że z wniosku pozwanej wynika, iż rok 2018 zakończyła z zyskiem netto w kwocie 65 508,68 zł oraz podkreślił, że chociaż aktywa i pasywa spółki wynikające z bilansu na dzień 31 grudnia 2018 r. wynosiły po 2 596 768, 29 zł, to powoływanie się przez pozwaną na konieczność pokrywania zobowiązań wobec osób trzecich jest nieskuteczne, bo nie wyprzedzają one obowiązku poniesienia kosztów sądowych. Sąd podniósł także, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego (por. postanowienie z dnia 17 maja 2012 r., I CZ 55/12, niepubl.) ze względu na charakter i cel postępowania kasacyjnego uzasadnione jest „stosowanie zwiększonego rygoryzmu” przy realizacji obowiązku uiszczania opłat sądowych.

W zażaleniu na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną, opartym na zarzutach naruszenia art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 300 ze zm., dalej „u.k.s.c.”) oraz art. 233 k.p.c., pozwany wniósł o rozpoznanie na podstawie art. 380 k.p.c. postanowienia z dnia 3 czerwca 2019 r., którym odmówiono mu zwolnienia od opłaty od skargi. Skarżący twierdził, że dokumenty dołączone do zawartego w skardze wniosku stanowiły wystarczającą podstawę do zwolnienia od kosztów, „bowiem przedstawiały trudną sytuację majątkową spółki”. W celu potwierdzenia tej sytuacji skarżący wniósł także o dopuszczenie – na podstawie art. 381 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. - dowodu z następujących dokumentów dołączonych do zażalenia:

rachunku zysków i strat za okres od dnia 1 stycznia do dnia 7 czerwca 2019 r., bilansu sporządzonego na dzień 7 czerwca 2019 r., wyciągów z rachunku bankowego na dzień 31 maja 2019 r. i 30 czerwca 2019 r., zajęcia i dwóch zawiadomień o zajęciu wierzytelności z kwietnia 2019 r. oraz wniosku z dnia 30 marca 2019 r. o ogłoszenie upadłości spółki. W konkluzji skarżący wniósł o zmianę postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 3 czerwca 2019 r. przez zwolnienie pozwanego od kosztów sądowych od skargi kasacyjnej oraz o uchylenie postanowienia tego Sądu z dnia 3 lipca 2019 r. odrzucającego skargę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W postępowaniu zażaleniowym toczącym się przed Sądem Najwyższym na podstawie art. 394¹ § 1, §1¹ i § 2 k.p.c. stosuje się odpowiednio wymienione w jego § 3 przepisy, w tym art. 394 § 2 i 3 oraz art. 397 § 1 k.p.c. Obecnie w postępowaniu tym brak odesłania do odpowiedniego stosowania przepisów o postępowaniu apelacyjnym (przewidzianego w art. 397 § 2 k.p.c., niewymienionym w art. 394¹ § 3).

W postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym obowiązują wymagania dotyczące formy, w tym wymaganie zwięzłego uzasadnienia zażalenia „ze wskazaniem w miarę potrzeby nowych faktów i dowodów”, nie występują w nim natomiast ograniczenia dotyczące rodzaju zarzutów i zgłaszania dowodów obowiązujące w postępowaniu kasacyjnym (art. 398³ § 3 k.p.c.). Z tych względów zasadniczo brak przeszkód, by także w tym postępowaniu przed Sądem Najwyższym powoływać nowe fakty i dowody.

Nowe fakty i dowody można stosownie do art. 394 § 3 k.p.c. wskazywać jedynie „w miarę potrzeby” i do sądu należy ocena, czy ta przesłanka została spełniona. W tym zakresie zachowało aktualność zajęte na tle poprzednio obowiązujących przepisów stanowisko Sądu Najwyższego, że wskazanie nowych dowodów w zażaleniu może nastąpić jedynie wówczas, gdy potrzeba udowodnienia faktu powstała dopiero na etapie postępowania toczącego się na skutek zażalenia, a nie wtedy, gdy istniała wcześniej, a strona nie skorzystała z możliwości powołania dowodów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2001 r., IV CZ 64/01, OSNC 2002, nr 3, poz. 36 i z dnia 11 marca 2016 r., I CZ 4/16, niepubl.). Chociaż w postępowaniu zażaleniowym toczącym się przed Sądem Najwyższym

nie obowiązują ściśle rygory, którymi charakteryzuje się postępowanie kasacyjne, to stosowanie przepisów, w tym art. 394 § 3 k.p.c., jest „odpowiednie”, co wymaga uwzględnienia specyfiki postępowania przed tym Sądem, polegającej między innymi na tym, że nie jest jego rolą przeprowadzanie i analiza dowodów w celu czynienia ustaleń faktycznych. Postępowanie przed Sądem Najwyższym ma charakter odmienny od klasycznego postępowania zażaleniowego, zwłaszcza w kontekście uzupełniania postępowania dowodowego, oceny dowodów i ustalania podstawy faktycznej orzeczenia.

Stosownie do art. 103 u.k.s.c. sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. Ubiegająca się o zwolnienie od kosztów osoba prawna obowiązana jest zatem wskazać fakty, które o tym świadczą oraz złożyć dowody na ich potwierdzenie. Przepis art. 103 u.k.s.c. nie określa, w jaki sposób osoba prawna powinna wykazać istnienie przesłanki w nim określonej, stąd w orzecznictwie przyjęto, że może tego dokonać przedstawiając różnego rodzaju dokumenty, które pozwalają na określenie jej sytuacji majątkowej, np. bilanse i sprawozdania finansowe, wyciągi z kont bankowych, deklaracje podatkowe, dokumenty stwierdzające wysokość zobowiązań, i temu podobne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2007 r., V CZ 106/07, niepubl., z dnia 18 stycznia 2013 r., IV CZ 144/12, niepubl. i z dnia 2 kwietnia 2015 r., I CZ 31/15, niepubl. i z dnia 28 października 2015 r., II CZ 70/15, niepubl.). Powołane przez stronę środki dowodowe powinny być dostosowane do charakteru danej osoby prawnej i obrazować jej sytuację majątkową w sposób umożliwiający kompleksową i rzetelną ocenę pod kątem możliwości poniesienia opłat sądowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2016 r., I CZ 4/16, niepubl.).

Takie są obowiązki strony ubiegającej się o zwolnienie od kosztów, z których – wbrew przekonaniu skarżącej – nie wywiązała się należycie, o czym świadczy w szczególności powołanie się dopiero w zażaleniu także na dokumenty i dane powstałe przed złożeniem wniosku (w tym na wniosek o ogłoszenie upadłości). Te uchybienia nie stanowią jednak dostatecznego uzasadnienia dla podtrzymania - w obecnym stanie sprawy – stanowiska Sądu Apelacyjnego. Obowiązkiem strony jest przedstawienie dowodów na potwierdzenia braku środków potrzebnych do

uiszczenia opłat, natomiast obowiązkiem sądu jest dokonanie kompleksowej ich oceny, którą można będzie uznać za miarodajną podstawę rozstrzygnięcia wniosku.

Zamiarem skarżącej było udowodnienie braku środków na uiszczenie kosztów sądowych za pomocą dokumentów złożonych wraz z wnioskiem, które co najmniej potwierdzały wątpliwości co do możliwości pozwanej uiszczenia opłaty w wysokości wynoszącej blisko 30 tysięcy zł. Nie można odeprzeć zarzutu pozwanej, która twierdzi, że nie zostały one poddane dostatecznie uważnej ocenie przez Sąd Apelacyjny, bowiem w uzasadnieniu orzeczenia w tym zakresie ograniczył się do ogólnych uwag, a w sposób konkretny odniósł się tylko do jednego z elementów obrazujących stan majątkowy pozwanej. Uzasadniało to uwzględnienie zażalenia, bowiem odrzucenie skargi kasacyjnej nastąpiło w wyniku odmowy zwolnienia od kosztów sądowych, która okazała się nie dość przekonująca. Kompleksowa ocena sytuacji majątkowej pod kątem faktycznych możliwości uiszczenia opłaty od skargi wymaga całościowej oceny dokumentów złożonych wraz z wnioskiem, z uzupełnieniem o twierdzenia i dowody wskazane w zażaleniu, w czym Sąd drugiej instancji nie doznaje ograniczeń. Natomiast opóźnione złożenie dowodów, jeśli tak oceni sytuację Sąd, może stanowić podstawę zastosowania konsekwencji przewidzianych w art. 103 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, stosownie do art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. (odpowiednio).